

דיני הדלקת נרות שבת

חכמים תיקנו להדליק נר לכבוד שבת, והמנהג להדליק לכל הפחות שני נרות, אחד כנגד זכור ואחד כנגד שמור, ויש שמוסיפים נר כנגד כל ילד שנולד (סי' רסג סעיף א).

במה מדליקין: מצווה מן המובחר להדליק בשמן זית, כיון שהוא נמשך בקלות אחר הפתילה והאור שלו צלול ויפה, ויש בזה גם טעם על פי הסוד. אומנם מעיקר הדין כל השמנים כשרים, וכן מותר להדליק בנרות שעווה (שו"ע סי' רס"ד סעיף ו).

טעם המצווה

הראשונים מביאים שלושה טעמים למצווה זו (שבת דף כה: רש"י. תוס' ומרדכי. שו"ע רס"ג, ב):

- א. משום כבוד שבת – שהדלקת נרות בבית מכבדת את השבת, כפי שאנו רואים שבכל אירוע יוקרתי מדליקים נרות על השולחנות.
- ב. עונג שבת – יש יותר עונג כאשר רואים את האוכל שאוכלים.
- ג. שלום בית – על ידי האור בבית יכולים להתהלך בבית בלי להיתקל בכל מיני דברים, וזה מאפשר לשלום ולשלווה לשרות בבית.

כלל ברזל

עיקר החיוב להדליק במקום שנהנים מהנר – ולהלן נבאר בדיוק מה המקום הזה. אבל חשוב לדעת שמי שמדליק נר במקום שלא נהנים ממנו, לא יצא יד"ח וברכתו ברכה לבטלה. ולכן אישה שהדליקה נרות לפני שבת, ומיד יצאה מהבית, לא יצאה יד"ח וברכתה לבטלה (רס"ג, ט).

על מי מוטל החיוב

חובת הגוף

הסבר: על כל אדם יהודי יש חובה להדליק נר לכבוד שבת, ואם הוא משתייך למקום שמדליקים בו נר לכבוד שבת, הוא יצא ידי חובה במה שהם מדליקים, ואינו צריך להדליק בעצמו (החיוב הוא על כל אחד ואחד מבני הבית, ובהדלקה של אחד מבני הבית, כל בני הבית ששייכים לבית הזה, נפטרים בהדלקתו, אבל אורחים שלא קשורים לבית הזה, צריכים להדליק לעצמם, ויש דעות הסוברות, שכל האורחים שאוכלים שם בחינם הם נחשבים סמוכים על שולחן בעל הבית, דהיינו חלק מבני הבית וגם הם נפטרים בהדלקה) (באור הל' סי' רס"ג סעיף ו).

מי המדליק: אף שהחיוב על כל בני הבית, כלומר כל משפחה חייבת בהדלקת נר אחד, נהגו שהאישה – בעל הבית מדליקת את הנרות, משום שהיא מתעסקת בצרכי הבית, וגם כדי לכפר על החטא של חווה שגרמה מיתה לעולם, ועל ידי הדלקת הנר היא מביאה חיים לעולם, שנאמר "נר ה' נשמת אדם". אכן אם האישה לא יכולה, או שח"ו אין אישה בבית, החובה חוזרת לשאר בני הבית (סי' רס"ג סעיף א).

דיני הדלקת נרות שבת

חובת הבית

הסבר: לכל אדם שיש לו מקום שבו הוא לן בשבת, מוטל עליו לדאוג שהמקום הזה יהיה מואר, משום הטעם של שלום בית, שלא יתקל בכל מיני חפצים שבבית. כלומר גם אם כבר הדליקו נר לכבוד שבת בסלון, יש חובה לדאוג שכל מקום שמשתמשים בו במהלך השבת יהיה מואר קצת. וכיום מוטל על בעל הבית לדאוג שבחדרי השירות ובאזור המטבח, וכן בשאר המקומות שמשתמשים בהם, יהיה אור.

מי מדליק: החובה הזו מוטלת על מי שאחראי על הבית. וכן למי שיש חדר שמיוחד לו, הוא נהיה בעל הבית לעניין זה ועליו לדאוג שיהיה אור שם.

ברכה על הדלקת נרות

מתי מברכים: מנהג בני אשכנז לברך רק לאחר ההדלקה, ולגבי המנהג בקרב בנות ספרד, יש מחלוקת. יש שלמדו שתברך קודם ההדלקה, ויש שלמדו שתברך לאחר ההדלקה (רסג, ה).

היכן מברכים: מקום האכילה הוא המקום הטוב ביותר להדלקה ולברכה, כיון שבמקום האכילה יש את כל הטעמים שבגינם חכמים תיקנו להדליק נרות שבת. אומנם, כל מקום שמשתמשים בו במהלך השבת כשר להדלקה בברכה. ולכן, מי שלא יכול להדליק במקום האכילה, כגון מי שנמצא בבית מלון או בבית חולים, שבמקום האכילה ממש אסור להדליק. ידליק במקום השינה בברכה (רסג, ט, י).

האם מברכים פעמיים: נשאלת השאלה, כיון שיש לכל אדם חובה להדליק במקום האכילה, וכן בשאר המקומות שבהם הוא משתמש, האם עליו לברך על כל מקום שבו מדליקים, או שבברכה אחת פוטרים את כל ההדלקות.

התשובה לכך: שבדומה לבדיקת חמץ, אף שיש חובה לבדוק את כל המקומות בבית שהשתמשו בהם לחמץ, בברכה אחת פוטרים את כל הבדיקות. כך גם בהדלקת נרות שבת, לאחר שהאישה (או מישהו אחר במקומה) מברכת על ההדלקה, לא מברכים ברכה נוספת על שאר ההדלקות. אלא אם כן המקומות הללו נפרדים, שאז אין ברכה אחת תפטור את מקום החיוב השני. ולכן: במקרה רגיל שהאישה מדליקה נרות בסלון, הברכה שלה תפטור גם את שאר המקומות בבית שבהם ידליקו אור.

ובמקרה שהאישה מדליקה בבית, והבעל נמצא במקום אחר מחוץ לביתו. אשתו פוטרת אותו מן החובה הראשונה של חובת הגוף, כיון שהיא מדליקה במקום שיש לו שייכות אליו – בבית שלהם. אבל אם הוא נמצא במקום שיש לו חדר מיוחד – כלומר שיש לו חדר שמוטל עליו לדאוג לצרכי החדר, כגון במלון או צימר, וכן אם הוא מתארח בבית של מישהו והקצו עבורו חדר מיוחד רק לו, עליו להדליק שם נר לכבוד שבת בברכה, כיון שהברכה שאשתו ברכה בבית שלהם, לא יכולה לפטור חובה בבית אחר (הכל ע"פ הביאור ה'ל' בסי' רס"ג סעיף ו' ד"ה בחורים וכו').

הערה חשובה: כדי לחדד את ההבנה בנושא זה כדאי מאוד ללמוד את דפי ההרחבות והתרגילים המובאים בנפרד.

דיני הדלקת נרות שבת